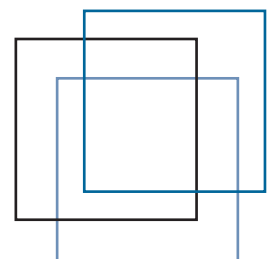

International
Labour
Organization

မြန်မာနိုင်ငံ ကလေးလုပ်သားတိုက်ဖျက်ရေး
အလုပ်သမား စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများအတွက်
သင်ရိုးညွှန်းတမ်း
အထောက်အကူပြုစာတမ်းများနှင့် အရင်းအမြစ်များ

မြန်မာနိုင်ငံ ကလေးလုပ်သားတိုက်ဖျက်ရေး
အလုပ်သမား စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများအတွက်
သင်ရိုးညွှန်းတမ်း

အထောက်အကူပြုစာတမ်းများနှင့် အရင်းအမြစ်များ

မူပိုင်ခွင့် © အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ ၂၀၁၈

ပထမအကြိမ်ထုတ်ဝေသည်။ ၂၀၁၈

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းများသည် Universal Copyright Convention Protocol 2 နှင့်အညီ မူပိုင်ခွင့်ရရှိထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထုတ်ဝေမှုများထဲမှ အချို့သောအချက်များကို ၎င်းတို့အားထုတ်နှုတ်ယူရာ မူလရင်းမြစ်အား ရည်ညွှန်းဖော်ပြီး ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံစရာမလိုဘဲ ကူးယူဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ပြန်လည်ထုတ်ဝေခြင်း သို့မဟုတ် ဘာသာပြန်ခြင်းဆိုင်ရာ မူပိုင်ခွင့်အတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ အမှတ် CH-1211 ဂျီနီဗာ ၂၂၊ ဆွစ်ဇာလန် (သို့) အီးမေးလ် - rights@ilo.org သို့လျှောက်ထားရ ယူသင့်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လျှောက်ထားမှုများကိုလည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားရေးရာ အဖွဲ့မှ ကြိုဆိုအပ်ပါသည်။

စာကြည့်တိုက်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြန်လည်ထုတ်ယူခွင့်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများထံတွင် မှတ်ပုံတင်ထားသူများအနေဖြင့် ပြန်လည် ထုတ်ယူခွင့်ဆိုင်ရာ လိုင်စင်ခွင့်ပြုချက်နှင့် အညီ စာစောင်များထုတ်လုပ်ဖြန့်ဝေနိုင်ပါသည်။ www.ifrro.org သို့ဝင်ရောက်ပြီး သင့်နိုင်ငံနှင့် ဆိုင်သည့် ထုတ်ဝေခွင့်ကို ကြည့်ပါ။

FUNDAMENTALS

မြန်မာနိုင်ငံ ကလေးလုပ်သားတိုက်ဖျက်ရေး၊ အလုပ်သမားစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများအတွက် ကလေးအလုပ်သမားဆိုင်ရာ သင်တန်းသင်ရိုး/ International Labour Office, Fundamental Principles and Rights at Work Branch (FUNDAMENTALS) - Yangon: ILO, 2018.

ISBN: 978-92-2-830840-2 (Print); 978-92-2-830841-9 (Web pdf)

International Labour Office; Fundamental Principles and Rights at Work Branch

အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်လည်းဖတ်ရှုနိုင်သည်။ (Combating child labour in Myanmar: Training Package on Child Labour for Labour Inspectors) ISBN: 978-92-2-130187-5 (Print); 978-92-2-130196-7 (Web pdf), Yangon, 2018

အိုင်အယ်လ်အို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကတ်တလောက်

ဂုဏ်ပြုမှတ်တမ်း
<p>ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းအား FUNDAMENTALS အတွက် Philip Hunter မှ အသေးစိတ်စီစဉ်ပြင်ဆင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ ကလေးအလုပ်သမား ပပျောက်ရေးအစီအစဉ် (My-PEC)၊ ILO ရန်ကုန်ရုံး Selim Benaissa မှညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သည်။ Bharati Pflug, စောဆာကပေါ်၊ နှင်းဝတ်ရည် နှင့် ဦးအောင်ထွန်း တို့မှသုံးသတ်ချက်များ၊ ထောက်ခံချက်များနှင့် ပါဝင်အကြံပြု ဆွေးနွေးပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။</p> <p>ဤ ILO ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အလုပ်သမားဌာနမှ ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ပေးသည်။ (Project MMR/13/10/USA).</p> <p>ဤပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အလုပ်သမားဌာန၏ အမြင်(သို့) မူဝါဒများနှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိပါ။ (သို့) လုပ်ငန်းအမည်၊ စီးပွားရေးထုတ်ကုန်များ (သို့) အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ အတည်ပြုထောက်ခံထားသော အဖွဲ့အစည်းများ အဖြစ်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ စီမံချက်တစ်ခုလုံး၏ကုန်ကျစရိတ် ၉၆ ရာခိုင်နှုန်း၊ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆,၂၅၀,၀၀၀ အား ဗဟိုအစိုးရ ရံပုံငွေဖြင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့ထားသည်။</p>

ကုလသမဂ္ဂကွင့်ဝတ်နှင့် ကိုက်ညီသည့် ILO ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုများတွင် ပါဝင်သည့် ရာထူးအဆင့်များ၊ ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်း အရာများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ ၎င်း၏အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် သို့မဟုတ် ၎င်း၏ နယ်ခြားသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်သည့် မည်သည့်အယူအဆ၊ အကြောင်းအရာများအပေါ် သွယ်ဝိုက်ဖော်ပြထားချက်များပါဝင်ခြင်းမရှိပါ။ သက်ဆိုင်ရာဆောင်းပါး၊ စာတမ်း၊ အခြားထုတ်ဝေသည့်စာရွက်စာတမ်းပါအယူအဆ၊ အကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် တာဝန်ရှိမှုများသည် သက်ဆိုင်ရာစာရေးသူတို့၏ တာဝန်သာဖြစ်ပြီး ယူဆစာအုပ်ငယ်ပါ အကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍လည်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့အနေဖြင့် အတည်ပြုချက်တစ်စုံတစ်ရာ ပေးအပ်ခြင်းမပြုပါ။ ရည်ညွှန်းထားသည့် သက်ဆိုင်ရာကုမ္ပဏီအမည်များ၊ စီးပွားရေးထုတ်ကုန်များ၊ ပြုလုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့အနေဖြင့် အတည်ပြုချက်တစ်စုံတစ်ရာ ပေးအပ်ခြင်းမပြုပါ။ သီးသန့်ကုမ္ပဏီတစ်ခု၊ စီးပွားရေးထုတ်ကုန် သို့မဟုတ် ပြုလုပ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ဖော်ပြထားခြင်း မပြုသည်မှာ သဘောတူညီမှုမရှိသည်ကို ပြသထားခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ILOမှ ထုတ်ဝေသည့် စာစောင်၊ စာအုပ်များအား စာအုပ်ဆိုင်ကြီးများ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံရှိ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ရုံးများမှဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ilo@turpin-distribution.com မှ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေမှာ ယူနိုင်သည်။ ပိုမိုသိရှိလိုပါက ကျွန်ုပ်တို့၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်ဖြစ်တဲ့ www.ilo.org/publns or ilopubs@ilo.org သို့ဝင်ရောက်၍ဖြစ်စေ ရယူနိုင်ပါသည်။

www.ilo.org/childlabour သို့ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုပါ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထုတ်ဝေသည်။

ILO ရန်ကုန်မှ ဓာတ်ပုံပေါင်းစပ်သည်။

မာတိကာ

အဓိကအချက်များ ၁၀

အပိုင်း ၁ : ကလေးလုပ်သားကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် သိရှိနားလည်ခြင်း ၁၁
 ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် မည်သည့်အလုပ်အမျိုးအစားများကို ကလေးငယ်များ လုပ်နေကြပါသလဲ ? ၂
 ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေသော ကလေးလုပ်သားဟူသည် အဘယ်နည်း? ၃
 ILO ၏စံနှုန်းများနှင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ၄
 လေ့ကျင့်ခန်း ၂ : ကလေးသူငယ်အကာအကွယ်ပေးရေးတွင် ကွာဟချက်များကို လိပ်မူဆောင်ရွက်ခြင်း
 အလုပ်သမားစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ၏ အခန်းကဏ္ဍ..... ၅

အပိုင်း ၂ : ကမ္ဘာ့အဆင့်၊ အမျိုးသားအဆင့် ကလေးလုပ်သား ခန့်မှန်း တွေ့ရှိမှုများကို သိရှိနားလည်ခြင်း .. ၇
 ဒေသတွင်း ကလေးလုပ်သား ပျံ့နှံ့ တည်ရှိမှု ၈
 မြန်မာနိုင်ငံ လုပ်သားအင်အားစစ်တမ်း၏ အကျိုးရလဒ်များ ၉
 လေ့ကျင့်ခန်း ၃ : မြန်မာနိုင်ငံရှိကလေးလုပ်သားများ၏ ထိခိုက်နိုင်ချေရှိသည်များကို မြေပုံရေးဆွဲခြင်း ၁၀

အပိုင်း ၃ : ကလေးလုပ်သားများ ဖြစ်စေရသော အကြောင်းရင်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များ ၁၃
 ကလေးလုပ်သားများ ဖြစ်စေရသောအကြောင်းများ၊ ထိခိုက်လွယ်မှုနှင့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များကို
 နားလည် သဘောပေါက်စေခြင်း..... ၁၄
 လေ့ကျင့်ခန်း ၄ : ကလေးလုပ်သားများ ဖြစ်စေရသော အကြောင်းရင်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ရလဒ်များကို
 နက်နဲစွာ နားလည်သဘောပေါက်စေခြင်း ၁၈

အပိုင်း ၄ : စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို ဆောင်ရွက်ခြင်း ၂၁
 ကလေးသူငယ်များကို လူတွေ့ မေးမြန်းခြင်း ၂၂
 လေ့ကျင့်ခန်း ၅ : ကလေးလုပ်သားကျင့်သုံးမှုကို ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် နည်းဗျူဟာများ..... ၂၂
 လေ့ကျင့်ခန်း ၆ : နောက်ဆက်တွဲ ဆောင်ရွက်ချက်များ ၂၄
 လေ့ကျင့်ခန်း ၆ : အထောက်အကူပြုပေးဝေသည့်စာ ၂၅

သင်ရိုး အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပုံစံ..... ၂၆

အဓိကအချက်များ

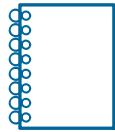
အရင်းအမြစ်

အဓိကအသိပေးလိုသည့်အချက်

လေ့ကျင့်ခန်း

အထောက်အကူပြုစာများ

အမေး၊ အဖြေ

အပိုင်း ၁ :

ကလေးလုပ်သားကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် သိရှိနားလည်ခြင်း

ကမ္ဘာတဝှမ်းတွင် မည်သည့်အလုပ်အမျိုးအစားများကို ကလေးငယ်များ လုပ်နေကြပါသလဲ ?

ကမ္ဘာပေါ်ရှိကလေးငယ်သန်းပေါင်းများစွာသည်ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော၊ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခံရပြီးခေါင်းပုံဖြတ်ခံရသော အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြသည်။

- ▶ စက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် ဖန်လုပ်ငန်း၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ကော်ဇောရက်ခြင်း စသည့် အန္တရာယ်ရှိသော အလုပ်များ
- ▶ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် အသေးစား၊ မိသားစု သို့မဟုတ် ကြီးမားသည့် စက်မှုလယ်ယာ သို့မဟုတ် စိုက်ခင်းများတွင် လေးလံပြင်းထန်သောအလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ကြရပြီး ခေတ်မှီ စက်ယန္တရားများ၊ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း သုံး ဓာတုပစ္စည်းများ၏ ဘေးအန္တရာယ်ကို ထိတွေ့ခံစားရခြင်း
- ▶ ရေသတ္တဝါများမွေးမြူရေးနှင့် ရေလုပ်ငန်းတွင် ရေနစ်ခြင်းကဲ့သို့သော အကြီးစားအန္တရာယ်များ၊ မသေနိုင်သော ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများကို တွေ့ကြုံရခြင်း
- ▶ ကျောင်းတက်ရန်အတွက် အတားအဆီးဖြစ်စေသော မိမိနေအိမ်တွင် ငယ်ရွယ်သည့် ညီအစ်ကို မောင်နှမများကို ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်ခြင်းများ၊ မိသားစု၏ လယ်ယာ သို့မဟုတ် မိသားစုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ကူညီခြင်းများ
- ▶ ကျွန်ုပ်တို့ခိုင်းစေခြင်း သို့မဟုတ် နှောင်ကြီးဖြင့် ခိုင်းစေခြင်းများ
- ▶ ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်သောလုပ်ငန်းများ သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ် ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းများ
- ▶ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့်ဟိုတယ်၊ စားသောက်ဆိုင်များတွင် သမားရိုးကျမဟုတ်သောလုပ်ငန်းများ၊ လမ်းပေါ်တွင် ဈေးရောင်းခြင်း၊ ကားပြင်ဆင်ရေးနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများ
- ▶ အိမ်အကူလုပ်ငန်းများတွင် ခက်ခဲပင်ပန်းသည့် အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ရံဖန်ရံခါတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ အလွန်ရှည်လျားသည့် အလုပ်ချိန်များလုပ်ကိုင်ခြင်း

ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေသော ကလေးလုပ်သားဟူသည် အဘယ်နည်း?

ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေသော ကလေးလုပ်သားဆိုသည်မှာ ကလေးသူငယ်များကို သေစေနိုင်သော၊ ထိခိုက်ဒဏ်ရာ ရစေနိုင်သော၊ နာမကျန်းဖြစ်စေနိုင်သော အန္တရာယ်ကြီးမားသည့်၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်မှုမရှိသော အခြေအနေ များတွင် ကလေးသူငယ်များ အလုပ်လုပ်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အလုပ်အမျိုးအစားများတွင် အလုပ်လုပ် နေကြရသည့် ယောက်ျားလေး၊ မိန်းကလေးများသည် ၎င်းတို့အရွယ်ရောက်လာချိန်တွင် သင့်လျော်ကောင်းမွန်သော အလုပ် အခွင့်အလမ်းများ ရရှိနိုင်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေမည့် ထာဝရ မသန်စွမ်းမှု၊ ဘဝအတွက် အတားအဆီး သို့မဟုတ် နာမကျန်းမှုများဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ-လူမှုဘဝ ပြဿနာများအပါအဝင် အလုပ်နှင့် သက်ဆိုင်သော နေမကောင်း မကျန်းမာမှုများကို တွေ့ကြုံခံစားကြရသည်။ ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေသော ကလေး လုပ်သားများသည် အဆိုးရွားဆုံးပုံစံဖြင့် ကလေးလုပ်သားခိုင်းစေခြင်း အမျိုးအစားတွင် ကြီးမားစွာ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး မတူကွဲပြားသော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများ ဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုတွင်း၊ ဆောက်လုပ်ရေး၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး၊ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၊ အိမ်အကူလုပ်သားများစသဖြင့် နေရာမျိုးစုံတွင် တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဘေးအန္တရာယ် ရှိနေသော ကလေးလုပ်သားများအတွက် မူဝါဒများ၊ စီမံချက်များကို ဦးစားပေးအနေဖြင့်ထားရှိပြီး လိပ်မူဖြေရှင်းသင့် ပါသည်။

ILO ၏ အဆိုးရွားဆုံးပုံစံကလေးလုပ်သားများဆိုင်ရာ တိုက်တွန်းအဆိုပြုချက် (၁၉၀) သည် ကလေးသူငယ်များ အတွက် ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော အလုပ်အမျိုးအစားများဟု ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရန်အတွက် လမ်းညွှန်ချက်များ ပေးထားပါသည်။

- ၁. ကလေးသူငယ်များအတွက် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု ဖြစ်စေသော အလုပ်များ
- ၂. မြေအောက်၊ ရေအောက်၊ အန္တရာယ်ရှိသော အမြင့်များ သို့မဟုတ် ကျဉ်းကျပ်ပိတ်လှောင်သော နေရာများ တွင် လုပ်ရသောအလုပ်များ
- ၃. အန္တရာယ်ရှိသော စက်ယန္တရား၊ ပစ္စည်းကိရိယာနှင့် တန်ဆာပလာများ သို့မဟုတ် လေးလံသော ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးများကို ကိုင်တွယ်ခြင်းနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းပြုလုပ်ရသည့် အလုပ်များ
- ၄. ကျန်းမာရေးနှင့် မညီညွတ်သော ပတ်ဝန်းကျင်များဖြစ်သည့် ဥပမာအားဖြင့် ကလေးသူငယ်ငယ်များကို ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော အရာဝတ္ထုများ၊ ချေးချွတ်/ဓာတ်ပြောင်းပစ္စည်း (agents) များ သို့မဟုတ် နည်းစနစ်များ၊ ၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်စေမည့် အပူရှိန်၊ ဆူညံသံအဆင့် သို့မဟုတ် တုန်ခါမှုများရှိသည့် အလုပ်များ
- ၅. အထူးတလည် ခက်ခဲပင်ပန်းသည့် အခြေအနေများဖြစ်သည့် နာရီပေါင်းရှည်ကြာစွာ လုပ်ကိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ညအချိန် အလုပ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အလုပ်ရှင်၏ လုပ်ငန်းပရဝုဏ်ထဲတွင် ကလေးသူငယ် များကို ပိတ်လှောင်ခိုင်းစေခြင်းများ

ILO စံနှုန်းများနှင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အောက်ဖော်ပြပါစာရင်းသည် ကလေးလုပ်သားနှင့် ၎င်းတို့အလုပ်လုပ်နေရသည့် အဆိုးရွားဆုံးပုံစံများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များဖြစ်ပါသည်။

ILO ၏ကြေငြာချက်များ

- ▶ လုပ်ငန်းခွင်တွင်းရှိ အခြေခံမူဝါဒများနှင့် အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ILO ၏ ကြေငြာချက်၊ ၁၉၄၈
- ▶ သင့်လျော်ကောင်းမွန်သည့် ကမ္ဘာ့ပြုမူဖြစ်ပေါ်စေရေးအတွက် လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ILO ၏ ကြေငြာချက်၊ ၂၀၀၈

ILO ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် တိုက်တွန်း အဆိုပြုချက်များ

- ▶ ILO ၏အလုပ်အကိုင်ခန့်အပ်ရန်အတွက် အနိမ့်ဆုံးအသက်ပြဋ္ဌာန်းချက် ၁၃၈၊ ၁၉၇၃
- ▶ ILO ၏အလုပ်အကိုင်ခန့်အပ်ရန်အတွက် အနိမ့်ဆုံးအသက်ဆိုင်ရာ အကြံပြုထောက်ခံချက် ၁၄၆၊ ၁၉၇၃
- ▶ ILO ၏ အဆိုးရွားဆုံးပုံစံဖြင့် ကလေးလုပ်သားခိုင်းစေမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် ၁၈၂၊ ၁၉၉၉
- ▶ ILO ၏ အဆိုးရွားဆုံးပုံစံဖြင့် ကလေးလုပ်သားခိုင်းစေမှုဆိုင်ရာ အကြံပြုထောက်ခံချက် ၁၉၀၊ ၁၉၉၉
- ▶ ILO ၏အိမ်အကူလုပ်သားများအတွက် သင့်လျော်သောအလုပ်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် ၁၈၉၊ ၂၀၁၁

UN ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

- ▶ ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်၊ ၁၉၈၉
- ▶ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် ပါဝင်နေသည့် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် အတွက် ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ကျင့်သုံးလိုက်နာရမည့်အချက်များ
- ▶ ကလေးသူငယ်များရောင်းချခြင်း၊ ကလေးသူငယ်ပြည့်တန်ဆာလုပ်ငန်းနှင့် ကလေးသူငယ်လိင်ဖျော်ဖြေမှု အပြာလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နေသည့် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက် အတွက် ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ကျင့်သုံးလိုက်နာရမည့်အချက်များ
- ▶ လူကုန်ကူးခြင်းကို အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များကို ကာကွယ်တားဆီးရန်နှင့် လူကုန်ကူးမှု ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂ၏ ပါလာမို ကျင့်သုံး လိုက်နာရမည့် အချက်များ (UN Palermo Protocol)၊ ၂၀၀၀

လေ့ကျင့်ခန်း ၂ : ကလေးသူငယ်အကာအကွယ်ပေးရေးတွင် ကွာဟချက်များကို လိပ်မူဆောင်ရွက်ခြင်း : အလုပ်သမားစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ကြာချိန် : (၃၀) မိနစ်

အသုံးပြုမည့် ပစ္စည်း: Flipchart မာကာဘောပင်များ

လေ့ကျင့်ခန်း : အဖွဲ့ငယ်သုံးခုခွဲပါ။ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့စီတိုင်းသည် အောက်ဖော်ပြပါ မေးခွန်းများထဲမှ တစ်ခုစီကို စဉ်းစားကြရမည်။ မှတ်စုလိုက်ရေးမည့်သူနှင့် တင်ပြမည့်သူများကို ရွေးချယ်ပါ။ ပြီးဆုံးချိန်တွင် အဖွဲ့လိုက် မျက်နှာစုံညီ ပြန်လည် တင်ပြဆွေးနွေးပါ။

အဖွဲ့ ၁ : တင်ဆက်ပြသမှုများနှင့် သင်၏ ကိုယ်ပိုင်အသိပညာအပေါ်အခြေခံပြီး ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးနှင့် ကလေးလုပ်သားဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုခြင်းများအကြား အဓိက ကွဲပြားခြားနားချက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိမူဝါဒများ၊ ILO နှင့် UN တို့၏ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ဆွေးနွေးပါ။ အနိမ့်ဆုံးအလုပ်လုပ်နိုင်သည့် အသက်၊ ဘေးအန္တရာယ်ရှိသောအလုပ်၊ ကလေးသူငယ်ကုန်ကူးခြင်း အစရှိသည်တို့အပါအဝင် ကလေးသူငယ်များ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမြင်ရှုထောင့်များကို စဉ်းစားသုံးသပ်ပါ။ သင့်အနေဖြင့် ဥပဒေအကြောင်းအချက်များကို အပြည့်အစုံ အသေးစိတ် သိရှိရန်မလိုဘဲ အဖွဲ့လိုက်အနေဖြင့် ကလေးသူငယ်များအတွက် တရားဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးမှု မူဘောင်များကို လွှမ်းခြုံသတ်မှတ်ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာအချက်များ သို့မဟုတ် ပိုမိုအားကောင်းခိုင်မာရန်လိုအပ်သည့်အချက်များကိုအလုပ်သမားစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးဆိုင်ရာအမြင်ရှုထောင့်မှနေ၍ ဝေဖန်ဆွေးနွေးရန်သာ ဖြစ်သည်။ မိန်းကလေးများနှင့် ယောက်ျားလေးများ၊ တိုင်းရင်းသားများ/ ဒေသခံလူမျိုးစုများ၊ လူနည်းစုအုပ်စုများ၊ မိဘမဲ့များ သို့မဟုတ် အခြားသော ထိခိုက်လွယ် ကလေးသူငယ်များကို အကာအကွယ် ပေးခြင်းဆိုင်ရာများအကြား မည်သည့် ကွဲပြားခြားနားမှုများကိုမဆို စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်ဖြစ်သည်။

အဖွဲ့ ၂ : တင်ဆက်ပြသမှုများနှင့် သင်၏ ကိုယ်ပိုင်အသိပညာ၊ အတွေ့အကြုံများ အပေါ်အခြေခံပြီး မြန်မာနိုင်ငံရှိကလေးသူငယ်များအတွက် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးကင်းလုံခြုံမှုနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်များကို ဆွေးနွေးရမည်။ ILO ၏ တိုက်တွန်းအဆိုပြုချက် အမှတ် (၁၉၀) တွင် ပါသည့် လမ်းညွှန်ချက်များကို သတိပြုရမည်။ ဆွေးနွေးမှုများမှနေ၍ ကလေးသူငယ်များအတွက် ဘေးအန္တရာယ်များဟု ယူဆရမည့်အလုပ်များနှင့် အမျိုးသားဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရမည်များကို စာရင်းတစ်ခုပြုလုပ်ပေးရမည်။ သီးသန့်လုပ်ငန်း သို့မဟုတ် ကဏ္ဍအလိုက် (ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး၊ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး၊ သတ္တုတွင်း စသဖြင့်) ခွဲထုတ်စဉ်းစားပါက ပိုမို အသုံးဝင်မည်ဖြစ်ပြီး မည်သည့်အခန်းကဏ္ဍ (များ) တွင် ကလေးလုပ်သားများကို အများဆုံးတွေ့ရှိရကြောင်း စဉ်းစားသုံးသပ်ပါ။

အဖွဲ့ ၃ : အလုပ်သမားရေးရာဦးစီးဌာန၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်ယူမှုများ၊ အလုပ်သမား စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့၏ တရားဥပဒေအရ အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကလေးသူငယ်များ အကာအကွယ်ပေးခြင်းများကို စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်များကို အကာအကွယ်ပေးရာတွင် ကွာဟမှုများ ဖြစ်သွားစေနိုင်သည့် သင်တွေ့ကြုံရနိုင်သော စိန်ခေါ်မှုများကို ဆွေးနွေးပြီး ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန်

ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်များတွင် အသုံးစရိတ်နှင့် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့အတွင်းရှိ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်များပါဝင်သလို၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို လေ့လာဆန်းစစ်ရာတွင် (ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး သို့မဟုတ် ပထဝီဝင်အနေအထားအရာ ဝေးလံသီခေါင်သော အလုပ်ခွင်များ၊ သမားရိုးကျ မဟုတ်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ) တွေ့ကြုံရမည့် ကန့်သတ်ချက်များလည်း ပါဝင်သည်။ ကလေးသူငယ် အကာအကွယ်ပေးရေးအတွက် တွေ့ကြုံရမည့် ထိုစိန်ခေါ်မှုများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များကို စာရင်းပြုစုပါ။ သီးသန့်အသေးစိတ်နိုင်သမျှစိတ်ပါ။

အပိုင်း ၂ : ကမ္ဘာ့အဆင့်၊ နိုင်ငံအဆင့် ကလေးလုပ်သား
ခန့်မှန်း တွေ့ရှိမှုများကို သိရှိနားလည်ခြင်း

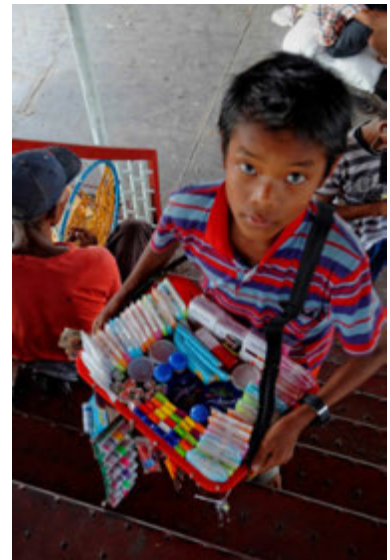

ဒေသတွင်း ကလေးလုပ်သား ပျံ့နှံ့တည်ရှိမှု (၂၀၁၆)

ဒေသ	ကလေးလုပ်သား (၀၀၀)	ဘေးအန္တရာယ် ရှိသောအလုပ် (၀၀၀)
ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံး	၁၅၁,၆၂၂	၇၂,၅၂၅
အာဖရိက	၇၂,၁၁၃	၃၁,၅၃၈
အာရှနိုင်ငံများ	၁,၁၆၂	၆၁၆
အာရှနှင့် ပစိဖိတ်	၆၂,၀၇၇	၂၈,၄၆၉
အမေရိကနိုင်ငံများ	၁၀,၇၃၅	၆,၅၅၃
ဥရောပနှင့်အာရှအလယ်ပိုင်း	၅,၅၃၄	၅,၃၄၉

ကလေးလုပ်သားနှင့် ကျား/မဆိုင်ရာ (၂၀၁၆)

လိင်	ကလေးလုပ်သား (၀၀၀)	ဘေးအန္တရာယ် ရှိသောအလုပ် (၀၀၀)
ယောက်ျားလေးများ	၈၇,၅၂၁	၄၄,၇၇၄
မိန်းကလေးများ	၆၄,၁၀၀	၂၇,၇၅၁
စုစုပေါင်း	၁၅၁,၆၂၁	၇၂,၅၂၅

မြန်မာနိုင်ငံ လုပ်သားအင်အားစစ်တမ်း၏ အကျိုးရလဒ်များ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကလေးလုပ်သားနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေသော ကလေးလုပ်သားများ ခန့်မှန်းချက်

ဖော်ပြချက်	၂၀၁၅ လုပ်သားအင်အားစစ်တမ်း			၂၀၁၇ လုပ်သားအင်အားစစ်တမ်း		
	စုစုပေါင်း	ကျား	မ	စုစုပေါင်း	ကျား	မ
ကလေးဦးရေ (အသက် ၅နှစ်-၁၇နှစ်)	၁၂,၁၄၆,၄၆၃	၆,၀၁၀,၄၅၉	၆,၁၃၆,၀၀၄	၁၂,၄၁၀,၀၀၀	၆,၁၅၇,၀၀၀	၆,၂၅၃,၀၀၀
အလုပ်လုပ်သော ကလေး	၁,၂၇၈,၉၀၉	၆၇၆,၂၀၈	၆၀၂,၇၀၁	၈၀၅,၀၀၀	၄၄၈,၀၀၀	၃၅၇,၀၀၀
ကလေးအလုပ်သမား	၁,၁၂၅,၆၆၁	၆၀၁,၄၇၁	၅၂၄,၁၉၀	၆၂၃,၀၀၀	၃၅၀,၀၀၀	၂၇၃,၀၀၀
ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော ကလေးအလုပ်သမား	၆၁၆,၈၁၅	၃၃၇,၃၁၈	၂၇၉,၄၉၈	၆၀၈,၀၀၀	၃၄၃,၀၀၀	၂၆၅,၀၀၀
အလုပ်လုပ်သော ကလေး(%) အချိုးအစား	၁၀.၅	၁၁.၃	၉.၈	၆.၅	၇.၃	၅.၇
ကလေးအလုပ်သမား (%) အချိုးအစား	၉.၃	၁၀.၀	၈.၅	၅.၀	၅.၇	၄.၄
ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော ကလေးအလုပ်သမား (%) အချိုးအစား	၅.၁	၅.၆	၄.၆	၄.၉	၅.၆	၄.၂

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အလုပ်လုပ်နေသောကလေးများကို အလုပ်ခန့်ထားသည့်လုပ်ငန်းများ (၂၀၁၅)

ကဏ္ဍ	%
စိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တောနှင့်ရေလုပ်ငန်း	၆၀.၅
ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး	၁၂
ဆောက်လုပ်ရေး	၄
ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး	၁၁.၁
အခြားသော ဝန်ဆောင်မှုများ	၆.၁
အခြားသောလုပ်ငန်းများနှင့် အလုပ်အကိုင်များ	၆.၃
စုစုပေါင်း	၁၀၀.၀

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အလုပ်လုပ်နေသောကလေးများ၏ အဓိက အလုပ်အကိုင်အုပ်စုများ (၂၀၁၅)

အလုပ်အကိုင်များ	%
ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ရောင်းချခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်သားများ	၈.၀
ကျွမ်းကျင်မှုလိုအပ်သော စိုက်ပျိုးရေး၊ သစ်တောနှင့် ရေလုပ်ငန်း လုပ်သားများ	၅၀.၃
လက်မှုပညာနှင့် သက်ဆိုင်ရာအရောင်းအဝယ်လုပ်သားများ	၉.၅
စက်ရုံနှင့် စက်မောင်းသူများ၊ တပ်ဆင်သူများ	၂.၀
အခြေခံ အလုပ်အကိုင်များ	၂၉.၅
အခြား	၀.၇
စုစုပေါင်း	၁၀၀

လေ့ကျင့်ခန်း ၃ : မြန်မာနိုင်ငံရှိကလေးလုပ်သားများ၏ ထိခိုက်နိုင်ချေရှိသည်များကို မြေပုံရေးဆွဲခြင်း

- ကြာချိန်:** (၃၀) မိနစ်
- ပစ္စည်းများ:** Flipcharts ၊ မာကာဘောပင်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံမြေပုံ
- လေ့ကျင့်ခန်း:** တင်ပြမှုများနှင့် သင်၏ကိုယ်ပိုင် အသိပညာအပေါ်အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကလေးလုပ်သားများ၏ ထိခိုက်နိုင်ချေရှိသည်များကို ဆွေးနွေးပါ။ အဖွဲ့ငယ် (၄) ဖွဲ့ခွဲပါ။ တစ်ဖွဲ့ခြင်းစီတွင် မတူညီသော တာဝန်ပေးချက်များရရှိမည်။ မှတ်စုရေးမည့်သူနှင့် တင်ပြမည့်သူကို ရွေးချယ်ပါ။ သင့်အနေဖြင့် ပြီးစီးပြီဆိုပါက တွေ့ရှိချက်များကို မျက်နှာစုံညီတင်ပြပါ။
- အဖွဲ့ ၁:** မြန်မာနိုင်ငံရှိ မည်သည့် ကဏ္ဍများနှင့် လုပ်ငန်းများသည် အဆိုးဝါးဆုံးပုံစံဖြင့် ကလေးလုပ်သား ခိုင်းစေခြင်း၊ ဘေးအန္တရာယ်ရှိနေသော ကလေးလုပ်သားများ အပါအဝင် ထိခိုက်လွယ်သော ကလေး လုပ်သားများ ဖြစ်စေပါသလဲ? သမားရိုးကျလုပ်ငန်း၊ သမားရိုးကျမဟုတ်သော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှစ်မျိုးလုံးကို စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်ဖြစ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေး (ရေလုပ်ငန်း၊ သစ်လုပ်ငန်း၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးများ အပါအဝင်)၊ သီးသန့်ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်း၊ သတ္တုတွင်းကဲ့သို့သော ပင်မ လုပ်ငန်းများနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး၊ အိမ်အကူလုပ်ငန်းအပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းခွဲ အားလုံး စသည်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်ဖြစ်သည်။ သီးသန့်အသေးစိတ် ကျနိုင်သမျှ ကျအောင် စဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။
- အဖွဲ့ ၂ :** ပေးထားသည့်မြေပုံကို အသုံးပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကလေးလုပ်သားပျံ့နှံ့ ဖြစ်ပွားနေသော ဒေသ များ၊ မြို့တော်များ၊ နယ်ပယ်များနှင့် အခြားသောတည်နေရာများကို ဆွေးနွေးရမည်။ ထိုနေရာ များကို မြေပုံပေါ်တွင် သတ်မှတ်ပြီးလျှင် အဆိုးဝါးဆုံးပုံစံကလေးလုပ်သားအပါအဝင် ကလေး လုပ်သားများလုပ်ကိုင်နေရသော အလုပ်အမျိုးအစားများကို ညွှန်ပြရန်ဖြစ်သည် ကမ်းရိုးတန်း ဒေသများနှင့် နယ်စပ်ဒေသများကိုလည်း သေချာစွာ ထည့်သွင်း စဉ်းစားမိပါစေ။
- အဖွဲ့ ၃:** သင်၏ကိုယ်ပိုင်အသိပညာနှင့် တင်ပြမှုများအပေါ်အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကလေး အရေအတွက် အများစုသည် မည်သည့်အလုပ်အမျိုးအစားများတွင်ပါဝင်နေကြပါသနည်း? တတ်နိုင်သမျှသီးသန့် အသေးစိတ်စဉ်းစားပြီး အဆိုးဝါးဆုံးပုံစံဖြင့်ကလေးလုပ်သား ခိုင်းစေခြင်း လေးမျိုးကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။ ကလေးသူငယ်ကုန်ကူးခြင်းအပါအဝင် ကျွန်ပြုခြင်း၊ စီးပွားရေးအရ လိင်ပိုင်း ဆိုင်ရာ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်ခြင်း၊ တရားဥပဒေနှင့် မညီညွတ်သောလုပ်ငန်းများ နှင့် ဘေး အန္တရာယ်ရှိသော ကလေးလုပ်သားများတို့ ဖြစ်သည်။ အချိန်ရနိုင်မည်ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကလေးလုပ်သားများကို မည်သည့်နေရာတွင် အထူးထပ်ဆုံးတွေ့ရသည် ကိုပါစဉ်းစားပါ။
- အဖွဲ့ ၄:** ပေးထားသည့်မြေပုံကိုအသုံးပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကလေးသူငယ်များ၏ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် လူကုန်ကူးခံရခြင်း လှုပ်ရှားမှုများ စတင်သည့်၊ ရောက်ရှိသည့်၊ ဖြတ် သန်းသွားလာသည့်နေရာဒေသများကို ဆွေးနွေးသတ်မှတ်ပါ။ ထိုလှုပ်ရှားမှုများကို ညွှန်ပြ ရန်အတွက် မြေပုံပေါ်တွင် မြားများကို အသုံးပြုပါ။ မြို့တော်များ၊ ဆိပ်ကမ်းများ၊ နယ်စပ်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသများ စသဖြင့် စဉ်းစားရန်နှင့် ကလေးသူငယ်များ အသုံးပြုသည့် ကုန်းကြောင်း၊

ရေကြောင်း၊ လေကြောင်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကိုလည်း သတ်မှတ်ပါ။ သိရှိထားရမည်မှာ နိုင်ငံတကာ နယ်စပ်များနှင့်အတူ ဒေသတွင်း၊ ခရိုင်ဒေသများနှင့် ကျေးလက်မှ မြို့ပြသို့ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်ကိုင်မှုများကိုလည်း စဉ်းစားရန်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကလေးသူငယ်များရွှေ့ပြောင်း သွားလာလုပ်ကိုင်မှုနှင့် လူကုန်ကူးခြင်းများကြောင့် မည်သို့ သက်ရောက်မှုများဖြစ်ပေါ်သည်ကို သင်နားလည်သိရှိထားသည်များနှင့် သက်ဆိုင်သော မည်သည့်မှတ်စုများကိုမဆို ဖြည့်စွက် ထည့်သွင်းပါ။

အပိုင်း ၃ : ကလေးလုပ်သားများ ဖြစ်စေရသော
အကြောင်းရင်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များ

ကလေးလုပ်သားများ ဖြစ်စေရသောအကြောင်းများ၊ ထိခိုက်လွယ်မှုနှင့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များကို နားလည် သဘောပေါက်စေခြင်း

ကလေးလုပ်သားဖြစ်စေရသောအကြောင်းရင်းများ

ကလေးသူငယ်များကို အလုပ်ခွင်သို့ ရောက်ရှိစေသော အကြောင်းအချက်များမှာ မည်သည်တို့ဖြစ်ပါသလဲ?

ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု မိသားစုများမှ ၎င်းတို့၏ကလေးများကို အလုပ်ခွင်သို့စေလွှတ်ရသည့် အဖြစ်များသော အကြောင်းရင်းမှာ ထိုကလေးငယ်မှရရှိလာမည့် အပိုဝင်ငွေကို လိုအပ်ကြခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်များသည် အရွယ်ရောက်ပြီးသူများထက် လုပ်ခလစာ အမြဲတမ်းလိုလိုနည်းပါးသော်လည်း အလွန်ဆင်းရဲနွမ်းပါးသည့် မိသားစုများအတွက်မူ ယင်းသည် အရေးကြီးသော အပိုဖြည့်စွက်ရရှိမှု ဖြစ်နေဆဲသာဖြစ်သည်။

ကလေးလုပ်သားဖြစ်စေသည့်အခြားသော အဖြစ်များသည် မိသားစု ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုအကြောင်းရင်းများမှာ မိဘများ နာမကျန်းဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် သေဆုံးခြင်း၊ အလုပ်ရှင်ထံသို့ မိဘများမှ ပေးဆပ်ရမည့် ကြေးမြီ သို့မဟုတ် နှောင်ကြီးမှုများ၊ မိဘများ အလုပ်အကိုင်မရှိခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင်မူ ရိတ်သိမ်းသည့် အချိန်အခါများတွင် ဖြစ်သည်။

ကျွမ်းကျင်မှုရရှိစေလိုခြင်း ကလေးများကို မိဘများမှ အလုပ်လုပ်စေလိုသည့် အခြားသော ဖြစ်နေကျ အကြောင်းရင်း တစ်ခုမှာ အသုံးဝင်သော ကျွမ်းကျင်မှုအရည်အချင်းများကို ကလေးငယ်များသင်ယူခြင်း သို့မဟုတ် စောစီးစွာ စတင် လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် ကလေးများသည် ၎င်းတို့ဘဝနောက်ပိုင်းတွင် အလုပ်ကောင်းတစ်ခုကို ရရှိသွားကြမည်ဟု ယူဆကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဘေးကျပ်နံ့ကျပ်ဒုက္ခဖြစ်ချိန် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များဖြစ်သည့် ရေကြီးခြင်း သို့မဟုတ် ငလျင်လှုပ်ခြင်းများသည် မိသားစုများ၏ ပုံမှန် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသလို တနည်းအားဖြင့် ဆိုသော် အလုပ်အခွင့်အလမ်းများကိုလည်း ဖန်တီးဖြစ်ပေါ်စေပြီး (ဥပမာအားဖြင့် ဆောက်လုပ်ရေး) ကလေး လုပ်သားများ တရိုက်ထိုးပေါ်ထွက်လာတတ်သည်။ စစ်ပွဲများနှင့် ပဋိပက္ခများသည်လည်း အလားတူ သက်ရောက်မှု များကို ဖြစ်စေသည်။

အရည်အသွေးညံ့သော စာသင်ကျောင်းများ ၎င်းတို့၏ကလေးများကို စာသင်ကျောင်း သို့မဟုတ် အလုပ်ခွင်သို့ စေလွှတ်ရန်ရွေးချယ်ရာတွင် အထူးသဖြင့် ပညာသင်စရိတ် သို့မဟုတ် အခြားသတ်ဆိုင်ရာ ပညာရေးအတွက် ကုန်ကျမှုများရှိသော ရေရှည်အနေအထားမှ ရရှိမည့် ကျောင်းပညာရေးထက် ရေတိုအတွင်း ရရှိမည့် ကလေး၏ ဝင်ငွေက ပို၍ဆွဲဆောင် မှုကို ဖြစ်စေသည်။

ရောင်းလိုအားနှင့် ဝယ်လိုအားဆိုင်ရာအချက် ယင်းသည် အလုပ်လုပ်ခိုင်းရန်အတွက် ကလေးများ ရရှိနိုင်မှုနှင့် ကလေးများ ရရှိနိုင်သော အလုပ်များကို ဆိုလိုသည်။

ထိခိုက်လွယ်သော ကလေးသူငယ်များ

အချို့သောကလေးငယ်များသည် အလုပ်ခွင်အတွင်း ဆွဲသွင်းခံရမည့် အထူးထိခိုက်နိုင်ချေများရှိခြင်း သို့မဟုတ် အလုပ်ခွင်အတွင်း ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခံရရန်အတွက် ထိခိုက်လွယ်နိုင်ချေရှိသော ကလေးများဖြစ်သည်။

အိမ်ထောင်ကွဲနေသည့်မိသားစုများမှ ကလေးငယ်များ သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်ကွဲ မိသားစုများတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖော်ကားမှုများအပါအဝင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုများ၊ အရက် သို့မဟုတ် မူးယစ်ဆေးဝါး အသုံးပြုခြင်းများ စွဲကပ်တတ်ကြပြီး လမ်းပေါ်တွင် သို့မဟုတ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုပေးသော အလုပ်များတွင် အဆုံးသတ် ကြကာ မူးယစ်ဆေးစွဲနိုင်ချေလည်း ရှိကြသည်။

ကလေးသူငယ်ရွှေ့ပြောင်းသွားလာလုပ်ကိုင်သူများသည် တခါတရံပို၍ ထိခိုက်နိုင်ချေရှိတတ်ကြပြီး အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့၏မိသားစု သို့မဟုတ် သင့်လျော်မှန်ကန်သည့် အထောက်အထားများ မပါဘဲ ခရီးသွားလာကြလျှင် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် တရားဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်း အားနည်းသော သို့မဟုတ် အကာအကွယ်ပေးခြင်းမရှိသော နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် ကလေးငယ်များပြောင်းရွှေ့သွားလာလျှင် ပို၍ဆိုးဝါးစေသည်။ မကြာခင်ဆိုသလိုပင် ကလေးငယ်များမှ အာဏာပိုင်များကို သတင်းပို့ အကြောင်းကြားမည်ကို စိုးရွံ့ကြသောကြောင့် ကျောင်းတက်ခွင့်မပြုခြင်း၊ ဆေးခန်းများ သို့မဟုတ် လူမှုရေးရာဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးပြုခွင့်မပေးခြင်းများကိုပင် တွေ့ကြုံကြရသည်။ အကယ်၍ ၎င်းတို့ အနေဖြင့် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခံရခြင်း သို့မဟုတ် လုပ်ခလစာမရရှိခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်ပါက အရင်းအမြစ် အနည်းငယ်သာ ရှိပြီး ကူညီရန်လည်း မည်သူမှပေါ်လာမည်မဟုတ်ပေ။

HIV ဖြင့်မွေးဖွားလာသော ကလေးလုပ်သား AIDS သည် ကမ္ဘာအနှံ့ ပျံ့နှံ့ဖြစ်ပွားပြီး အထူးသဖြင့် ကလေးငယ်များ အပေါ်တွင် အခက်အခဲများဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မိဘမဲ့ကလေးများစွာ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပိုမိုငယ်သည့် မွေးချင်းများကို စောင့်ရှောက်ရန်တာဝန်ယူကြရသည်။ ထိုကလေးများသည် တခါတရံ ရှင်သန်နေနိုင်ရန်အတွက် မဖြစ်မနေ အလုပ် လုပ်ကြရပြီး အချို့မှာ နာမကျန်းသည့်မိဘများ သို့မဟုတ် အခြားသောမိဘမဲ့သွားသည့် မိသားစုဝင်များအတွက် ထောက်ပံ့ကုသရန် ပညာရေးကို လက်လွှတ်လိုက်ရသည်များလည်း ရှိသည်။

မသန်စွမ်းသော ကလေးငယ်များ စာသင်ကျောင်းများသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာမသန်စွမ်းသော ကလေးများနှင့် သင်ယူ ရန် အခက်အခဲရှိသောကလေးများကို လက်ခံသင်ကြားပေးနိုင်သောအခါများတွင် မိသားစုများသည် အလုပ်ခွင်သို့ လွှတ်တတ်ကြသည်။ အလုပ်ခွင်တွင် ၎င်းတို့သည် အကာအကွယ်မရှိကြဘဲ ညှဉ်းပန်းဖော်ကားခြင်းကိုလည်း ခံစားရ စေနိုင်သည်။

ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း အချို့သောအခြေအနေများတွင် မိန်းကလေးများသည် အတူနေအိမ်ဖော်အလုပ်ကဲ့သို့အလုပ် များ လုပ်ရန် စောစီးစွာ စေလွှတ်ခံရပြီး ယောက်ျားလေးများသည်လည်း ၎င်းတို့အသက်အရွယ်နှင့် မသင့်လျော်သော အလုပ်များလုပ်ရန်တွန်းအားပေးခိုင်းစေခံကြရသည် (ဥပမာ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း)။ ပိုမိုသန်မာသည့်ကလေးငယ်များ သည် အဓမ္မအလုပ်လုပ်ခိုင်းခြင်းကိုပင်တွေ့ကြုံရနိုင်ပြီး မွေးချင်းများထက် "ပိုမိုကျန်းမာသန်စွမ်းမှုကြောင့်အခိုင်း ခံရခြင်း" ကိုတွေ့ကြုံရတတ်သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင် လူနည်းစုအုပ်စုများ တွင်လည်း အရွယ်ရောက်ပြီးသူများအတွက် သင့်လျော်ကောင်းမွန်သောအလုပ် မရရှိခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့၏ ကလေးများကို အလုပ်လုပ်ခိုင်းရခြင်းများရှိတတ်သည်။

ကလေးငယ်များ၏ ထိခိုက်လွယ်မှုတိုးမြှင့်ခြင်း

ကလေးလုပ်သားများသည် အရွယ်ရောက်ပြီးလုပ်သားများကဲ့သို့ပင် တူညီသော ဘေးအန္တရာယ်များ တွေ့ကြုံကြ ရသော်လည်း ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို ပိုမိုထိခိုက်လွယ်ကြမည့် အနေအထားရှိသည်။ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ကလေးငယ် (၁၅) သန်းခန့်သည် အလုပ်ခွင်အတွင်းထိခိုက်ဒဏ်ရာရကြပြီး အလုပ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကျောင်းတက်ခြင်း ကို နားလိုက်ရခြင်း သို့မဟုတ် ဆေးဝါးကုသမှုခံယူရခြင်းများကိုပင် ပြုလုပ်ကြရသည်။ အသက် (၅ နှစ်မှ ၁၇ နှစ်ကြား) မည်သည့်ပြင်းထန်မှုအနေအထားပင်ဖြစ်စေ ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုဖြစ်စဉ်များမှာ နှစ်စဉ်ခန့်မှန်းချေ (၁၀၆.၄) သန်းရှိသည်။

ကိစ္စရပ်အားလုံးနီးပါးတွင် ကလေးများသည် လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်များကို ပိုမိုထိခိုက်လွယ်ကြပြီး ၎င်းတို့၏ ထူးခြား ကွဲပြားသော ခန္ဓာဗေဒ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လက္ခဏာများကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကလေးများသည် -

- ဖြစ်လာအံ့ဆဲဆဲ ဘေးအန္တရာယ်များကို ကွဲပြားစွာ (ဆင်ခြင်နိုင်မှုနည်းပါးစွာ) ဖြင့် တုံ့ပြန်တတ်ကြသည်။
- ဘဝနှင့် အလုပ်ဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံများ မရှိကြဘဲ၊ ထိခိုက်နိုင်ချေရှိသည်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အသိပညာနှင့် သင့်လျော်မှန်ကန်သော တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်မှုများလည်း မရှိကြပေ။
- အမြဲတမ်းလိုလို လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် လုံလောက်သည့်သင်ကြားမှုများမရှိကြပေ။
- ဓာတုဗေဒပစ္စည်းများမှ ထိခိုက်ဘေးဖြစ်မှုများကို ပိုမိုခံစားကြရတတ်ပြီး စိတ်ပင်ပန်းဖွယ်အလုပ်များကိုလည်း လုပ်ကိုင်ကြရသည်။
- အပင်ပန်းမခံနိုင်ကြခြင်းနှင့် သတိလစ်ဟင်းမှုများသည်လည်း ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုများ ဖြစ်စေသည်။

ကလေးသူငယ်များသည် ခြိမ်းခြောက်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူသောကြောင့် အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်းနှင့် ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ် ခံရခြင်း များလည်း တွေ့ကြုံရနိုင်ပြီး ၎င်းတို့အတွက် အလွန်ခက်ခဲသော သို့မဟုတ် အန္တရာယ်ရှိသော အလုပ်များကို ပုံမှန် အခိုင်းခံရခြင်းများလည်း ရှိနိုင်သည်။

ကလေးလုပ်သားများ၏ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များ

ကလေးလုပ်သားသည် ကလေးများ၏ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးကို ပျက်စီးစေပြီး ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်း- လူမှုရေးရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကိုလည်းသက်ရောက်စေကာ နာမကျန်းဖြစ်နိုင်ချေနှင့် ဒဏ်ရာရရှိနိုင်မှု မြင့်မားခြင်း၊ သေဆုံးခြင်းများကိုပင်ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။ ၎င်းတို့လုပ်ရသည့် အလုပ်များနှင့် ဆင်းရဲညံ့ဖျင်းသည့် အခြေအနေများတွင် နာရီများစွာ လုပ်ကိုင်ရခြင်းများကြောင့် ကလေးများ၏ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးမှုများကို ထိခိုက်စေ နိုင်သည်။ ကလေးလုပ်သား အဖြစ်လုပ်ကိုင်ရခြင်းကြောင့် ရေရှည်ကျန်းမာရေးပြဿနာများကို ခံစားကြရပြီး ဖွံ့ဖြိုးမှုမရှိတော့ခြင်း သို့မဟုတ် အရွယ်ရောက်ချိန်တွင် မသန်မစွမ်းဖြစ်သွားခြင်းများကို ကြုံရနိုင်သည်။

ကလေးများအတွက်

- ▶ ကလေးများအတွက် ရေရှည် သို့မဟုတ် အမြဲထာဝရ ဒုက္ခဖြစ်သွားစေမည့်ပြဿနာများမှာ -
  - o အလေးအပင်များမရခြင်းကြောင့် အရိုးအကြောများ မသန်မစွမ်းဖြစ်ခြင်း
  - o ဖုန်မှုန့်များကို ထိတွေ့ရခြင်းကြောင့် အဆုတ်ရောဂါများဖြစ်ပွားခြင်း
  - o ပိုးသတ်ဆေးများနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်း ဓာတုပစ္စည်းများကို ထိတွေ့ရခြင်းကြောင့် ကင်ဆာများနှင့် မျိုးပွားစနစ် ပျက်စီးခြင်းများ

၀ ရှည်လျားသောနာရီများ၊ သန့်ရှင်းမှုညံ့ဖျင်းခြင်း၊ ဖိစီးမှုများနှင့် အခြားစဉ်းစားသုံးသပ်ရန်လိုအပ်သော အချက်များကြောင့် ကျန်းမာရေးကိုထိခိုက်ခြင်းများ

- ▶ အလုပ်ရှင်များ၏ ဆိုးဝါးသောဆက်ဆံမှုများ၊ ဖော်ကားမှုများ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာပြုခံရခြင်းများကြောင့် ကလေးသူငယ်များအနေဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုအထင်အမြင်လျော့ပါးခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကိုယုံကြည်မှုမရှိတော့ခြင်း၊ လူမှုရေးရာနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးတွင် ပြဿနာများဖြစ်ပေါ်ခြင်း စသဖြင့် စိတ်ခံစားမှုတွင် အမာရွတ်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။
- ▶ ကလေးလုပ်သားများဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကလေးများ၏ ပညာရေး နှင့်/သို့မဟုတ် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာသင်တန်းများ ကိုလက်လှမ်းမှီတက်ရောက်နိုင်မှုအား အဟန့်အတားဖြစ်စေပြီး စာသင်ကျောင်းနှင့် အလုပ်အကြား ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး များစွာဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။
- ▶ ကလေးလုပ်သားသည် ကလေးငယ်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာအစွမ်းအစနှင့် နောက်ပိုင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမည့်ဘဝတွင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်များကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေပြီး စဉ်ဆက်မပြတ် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုကိုသာ ဦးတည်စေသည်။
- ▶ ပညာရေးနှင့် သင်တန်းများကို တက်ရောက်နိုင်ရန်အတားအဆီးများသည် ကလေးငယ်များကို ကလေးလုပ်သားအဖြစ်သာ ဆက်လက်ရှိနေစေပြီး အလုပ်လုပ်နိုင်သည့် အနိမ့်ဆုံးအသက်သို့ ရောက်သည့် အခါတွင်လည်း သင့်လျော်ကောင်းမွန်သောအလုပ်များကို လက်လှမ်းမှီရရှိနိုင်မှု မရှိတော့ပေ။

မိသားစုအပေါ်တွင်သက်ရောက်မှု

- ▶ ကလေးလုပ်သားသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ကလေး၏ပညာရေးကို ထိခိုက်စေပြီး လုံလောက်သောအချိန်နှင့် အနားယူရန် သို့မဟုတ် လေ့လာသင်ယူမှုများပြုလုပ်ရန်လည်း မလုံလောက်ခြင်း၊ ကျောင်းတက်ချိန်ကို အလုပ် ကြောင့် ကြားဖြတ်ရပ်နားရခြင်းများ စသည်တို့တွေ့ကြုံရနိုင်သည်။ ကလေးလုပ်သားများသည် ကျောင်းထွက်နှုန်း မြင့်မားခြင်း၊ ညံ့ဖျင်းသော လေ့လာသင်ယူမှုများနှင့် ဆက်နွယ်နေလေ့ရှိသည်။
- ▶ အကယ်၍ ကလေးတစ်ဦးသည် လုပ်ငန်းခွင်တွင်းထိခိုက်ဒဏ်ရာရသည် သို့မဟုတ် ရေရှည်နာမကျန်း ဖြစ်သည် ဆိုပါက ဘဏ္ဍာရေးကုန်ကျမှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဆေးဝါးကုသစရိတ်နှင့် ထာဝရမစွမ်းမသန်တော့သောကလေးကိုပြုစောင့်ရှောက်ရန်မှာ နဂိုကတည်းကငွေရေးကြေးရေးအတွက် လုံးပမ်းနေရသော မိသားစုများအတွက် ကြီးစွာသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

လူအဖွဲ့အစည်းပေါ်တွင် သက်ရောက်မှု

- ▶ ကလေးလုပ်သားများရှိသည့် နိုင်ငံတစ်ခုသည် ပညာရေးလုံလောက်မှုမရှိသော လုပ်သားအင်အား၊ တနည်းအားဖြင့် နည်းပါးသောကုန်ထုတ်စွမ်းအား၊ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းမြင့်မားခြင်း၊ အရည်အချင်းနိမ့်သော လုပ်သားအင်အားသာ အချိုးအစားအလွန်များခြင်း၊ လုပ်ခနည်းအလုပ်များ စသည်တို့ဖြင့်သာ အဆုံးသတ်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်အလက်အားလုံးသည် တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေးကြီးထွားမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို နှောင့်နှေးစေမည်ဖြစ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း ၄ : ကလေးလုပ်သားများ ဖြစ်စေရသော အကြောင်းရင်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ရလဒ်များကို နက်နဲစွာ နားလည်သဘောပေါက်စေခြင်း

ကြာချိန်: (၃၀) မိနစ်

ပစ္စည်းများ: Flipchart ၊ မာကာဘောပင်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံမြေပုံ

လေ့ကျင့်ခန်း: တင်ဆက်ပြသမှုနှင့် သင်၏ကိုယ်ပိုင်အသိပညာများ အပေါ်တွင် အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကလေးလုပ်သားများ၏ ဖြစ်လာခြင်းအကြောင်းရင်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်များကို ဆွေးနွေးရမည်။ အဖွဲ့လေးဖွဲ့ခွဲပါ။ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ခြင်းသည် အောက်ဖော်ပြပါ အလုပ်တာဝန်များကို လမ်းညွှန်အနေဖြင့်အသုံးပြုရမည်။ ပြီးဆုံးခဲ့ပါက ပြန်လည်ပေါင်းစည်းပြီး တွေ့ရှိချက်များကို မျက်နှာစုံညီဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်သည်။

အဖွဲ့ ၁: မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထိခိုက်အလွယ်ဆုံး ကလေးလုပ်သားများနှင့် ပတ်သက်၍ လေ့လာမှုတစ်ခု ဖော်ထုတ်ပါ။ မိဘမဲ့များ၊ မွေးစားရင်းမရှိသည့် ကလေးငယ်များ၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် ရွှေ့ပြောင်း သွားလာနေသည့်ကလေးများ၊ လူမှုရေးအရဖယ်ထုတ်ခံထားရသည့် လူနည်းစုအုပ်စုများမှ ကလေးများ စသဖြင့် အကန့်အသတ်မထားဘဲ စဉ်းစားလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ကျားမဆိုင်ရာ၊ သက်တူ ရွယ်တူ အုပ်စုများ၊ လူမှုရေးအဆင့်အတန်း၊ တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် မူလနိုင်ငံသား၊ စသည်တို့နှင့် အခြားထိခိုက်လွယ်မှုနှင့်သက်ဆိုင်သော အချက်များအားလုံးကို စဉ်းစားသုံးသပ်ပြီး စာရင်းပြုစုရမည်။ ဖြစ်နိုင်ပါက ပေးထားသည့်မြေပုံကိုအသုံးပြု၍ ထိုသီးသန့်ဖြစ်တည်နေသည့် ကလေးငယ်များသည် ပထဝီဝင်အနေအထားအရ မည်သည့်နေရာတွင် စုစည်းဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို ညွှန်ပြရမည်။

အဖွဲ့ ၂: တင်ဆက်ပြသမှုနှင့် သင်၏ကိုယ်ပိုင်အသိပညာများအပေါ်တွင် အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကလေးလုပ်သားများ၏ ဖြစ်လာခြင်း အဓိကအကြောင်းရင်းများကို ဆွေးနွေးပါ။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အခြားဖြစ်နိုင်သည့် အကြောင်းရင်းများကို စဉ်းစားသုံးသပ်ပါ။ တန်းတူမညီမျှမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှု၊ မိဘမဲ့များ၏အလုပ်အကိုင်အရည်အသွေး၊ ပညာရေးအပါအဝင် ဝန်ဆောင်မှုများ လက်လှမ်းမီရရှိနိုင်မှုနှင့် အရည်အသွေး စသည့်အချက်များကိုပါ စဉ်းစားရမည်။ ဖြစ်နိုင်သမျှ သီးသန့်အသေးစိတ်နိုင်သမျှစိတ်ပါ။ မှတ်သားရန်မှာ "ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု" ကို အဓိက အကြောင်းရင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သတ်မှတ်စဉ်းစားခြင်းမျိုးသည် ဤလေ့ကျင့်ခန်းအတွက် တိကျပြတ်သားမည်မဟုတ်ပေ။

အဖွဲ့ ၃ : ကလေးလုပ်သားများအတွက် ထိခိုက်လွယ်မှုကို မြင့်တက်စေသော "ထိခိုက်နိုင်ချေရှိသည့် အချက်များ"ကို စာရင်းပြုစုပါ။ ဥပမာအားဖြင့် အိမ်ထောင်စု၏ အကြွေး၊ အရွယ်ရောက်သူ၏ နိမ့်ပါးသောလုပ်ခများနှင့် ဝင်ငွေ၊ စာသင်ကျောင်းများသို့ လက်လှမ်းမီမတက်ရောက်နိုင်ခြင်း၊ ထို့အတူ အားနည်းသော ဥပဒေနှင့် တရားဥပဒေအရအရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်း၊ လုပ်သား ဆိုင်ရာ လေ့လာစုံစမ်းခြင်းနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး သမဂ္ဂများအားနည်းသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ ရှိသည့်နေရာများ စသည်တို့ကို စဉ်းစားရန်ဖြစ်သည်။

အဖွဲ့ ၄:

ကလေးများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်များအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံရှိကလေးလုပ်သားများ၏ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များကို စဉ်းစားသုံးသပ်ပါ။ အရွယ်ရောက်သူများကို အလုပ်ခန့်အပ်နိုင်မှုအပါအဝင် ရေတို၊ ရေရှည် ကိစ္စရပ်နှစ်ခုလုံးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။ ဒေသခံရပ်ရွာလူထု၊ သင်၏နိုင်ငံနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ရလဒ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။

အပိုင်း ၄ : စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို ဆောင်ရွက်ခြင်း

ကလေးသူငယ်များကို လူတွေ့မေးမြန်းခြင်း

ကလေးတစ်ယောက်ကို လူတွေ့စတင်မေးမြန်းမှီ အပြုသဘောဆောင်သော လူတွေ့မေးမြန်းမှု အနေအထား ဖြစ်နေစေရန်ဖန်တီးမှုမှာ အရေးကြီးသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် အောက်ပါအချက်များကို သတိပြုမှတ်သား ထားရမည်။

- ▶ ခြိမ်းခြောက်မှုမဖြစ်စေသော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုကို ဖန်တီးပြီး ကိုယ်ချင်းစာနာသော၊ ဂရုပြုသော ချဉ်းကပ် နည်းမျိုးကို အသုံးပြုကာ လွတ်လပ်စွာဖြေကြားနိုင်သော မေးခွန်းများဖြင့် ကလေးငယ်ကို အားပေးမေးမြန်းပါ။
- ▶ စကားပြောဆိုရန်အတွက် အလုပ်နားချိန် သို့မဟုတ် နေ့လည်စာစားချိန် စသည့် အဆင်ပြေသော အားလပ်ချိန်များကို ရွေးချယ်ပါ။
- ▶ ဆူညံသံများ သို့မဟုတ် ကြားဖြတ်ခြင်းများ စသည့် အနှောက်အယှက်များကို လျော့ချပါ။
- ▶ ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်သူများ၊ မန်နေဂျာများ၊ အလုပ်ရှင်များနှင့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်အဆင့်တူများပင် လာရောက်၍ လေ့လာခြင်း သို့မဟုတ် နားထောင်ခြင်းများကို တားဆီးပါ။
- ▶ ကလေးနှင့် အဆင့်တူ တပြေးညီထိုင်ရန် ကြိုးပမ်းပါ။
- ▶ ကလေးအနေဖြင့် လုံခြုံမှုရှိပြီး သက်တောင့်သက်သာခံစားမှုရှိစေရန် ကူညီပါ။ သူ/သူမအနေဖြင့် လူတွေ့ မေးမြန်းမှုကို ဖြေကြားခြင်းကြောင့် အလုပ်ရှင်မှ ဆူပူခြင်း၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခံရခြင်း၊ ဓားစာခံပြုလုပ်ခံရခြင်းများ သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာသို့ သတင်းပို့တိုင်ကြားခံရခြင်းများဖြစ်မည်ကို စိုးရိမ်ကြောင့်ကြကောင်း ကြောင့်ကြ နေပေလိမ့်မည်။

လေ့ကျင့်ခန်း ၅ : ကလေးလုပ်သားကျင့်သုံးမှုကို ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ရန် အတွက် နည်းဗျူဟာများ

- ကြာချိန်: (၃၀) မိနစ်
- ပစ္စည်းများ: Flipchart ၊ မာကာဘောပင်များ
- လေ့ကျင့်ခန်း: အဖွဲ့ငယ်များခွဲပါ။ အဖွဲ့တစ်ခုခြင်းစီသည် အောက်ဖော်ပြပါအလုပ်တာဝန်များကို လမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုရမည်။ ပြီးဆုံးခွဲပါက ပြန်လည်ပေါင်းစည်းပြီး တွေ့ရှိချက်များကို မျက်နှာစုံညီဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်သည်။
- အဖွဲ့ ၁: အောင်မြင်သော ကလေးလုပ်သားစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတစ်ခု၏ အဓိကအပိုင်းမှာ အသက်ကို စီစစ် စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ကလေးသူငယ်ကို လူတွေ့မေးမြန်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းကိစ္စများသည် စိန်ခေါ်မှုများပြီး ရှုပ်ထွေးမှုလည်းရှိသည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ အနေဖြင့် ကလေးများနှင့် တွေ့ဆုံပြောဆိုပြီး အထူးသဖြင့် အားထားယုံကြည်နိုင်သည့် အထောက်အထားများမရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ အသက်ကို ဆုံးဖြတ်ရသည့် အခါများတွင် အဓိကကျသည့် အချက်များ

၅ ချက်မှ ၁၀ ချက်ကို ဆွေးနွေးသတ်မှတ်ပါ။ ကလေးငယ်များ မသက်မသာဖြစ်နေခြင်း သို့မဟုတ် မဝံ့မရဲရှက်ကြောက်နေခြင်းများ ရှိခဲ့ပါက စကားပြောဆို ချဉ်းကပ်ရန် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများ ကိုလည်း စဉ်းစားသုံးသပ်ပါ။ အချိန်ရှိခဲ့ပါက ကလေးများထံမှ ရယူရမည့် အချက်အလက်များနှင့် ပတ်သက်၍ စာရင်းတစ်ခုကိုပါ ပြုစုပါ။

အဖွဲ့ ၂: ကြေငြာပြီးမှ သို့မဟုတ် မကြေငြာဘဲ စုံစမ်းဝင်ရောက်စစ်ဆေးခြင်းများ၏ အားနည်းချက်၊ အားသာ ချက်များကို စဉ်းစားသုံးသပ်ပြီး ကလေးသူငယ်များကို လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း ဝင်ရောက်ထောက်လှမ်း ခြင်း (သို့မဟုတ် မထောက်လှမ်းခြင်း) နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များကို စဉ်းစားဆွေးနွေးပါ။ သင့်အနေဖြင့် စဉ်းစားသတ်မှတ်လိုက်သည့် ဆောင်ရွက်ရန် ကိစ္စရပ်များ၏ အားနည်းချက်များကို စာရင်းပြုစုပါ။

အဖွဲ့ ၃ : စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတစ်ခုတွင် အစီအစဉ်ချမှတ်ခြင်းသည် အရေးကြီးသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။ နေရာဌာနသို့ သွားရောက်မစစ်ဆေးမီ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများ ကြိုတင် ဆောင် ရွက်ရန်လိုအပ်သည့် အဓိကအဆင့်များကို ဆွေးနွေးပါ။ အလုပ်ရှင်နှင့် အလုပ်ခွင် အကြောင်း သိရှိထားရန် လိုအပ်သည့်အချက်များကို စဉ်းစားသုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သလို ကလေးလုပ်သားနှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုကိစ္စကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပါက လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားနှင့် ပတ်သက်၍လည်း စဉ်းစားသုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ “စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု မစတင်မီ အစီအစဉ်များ” နှင့်ပတ်သက်၍ စာရင်းတစ်ခုပြုလုပ်ပါ။

အဖွဲ့ ၄: တရားဝင်အလုပ်လုပ်နိုင်သော အသက်ရှိသည့် ကလေးတစ်ဦးသည် ဘေးအန္တရာယ်ရှိသော ကလေးလုပ်သားဟုတ်မဟုတ်ကို သိနိုင်ရန်အတွက် သီးသန့်လုပ်ငန်းခွင်များရှိ ဘေးအန္တရာယ် များကို အကဲဖြတ်ပေးနိုင်မည့် ထိခိုက်နိုင်ချေကို ဆန်းစစ်လေ့လာသော အဓိကနည်းစနစ် တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်ပါ။ သင်၏အတွေ့အကြုံအပေါ်မူတည်၍ အချို့သောလုပ်ငန်းများတွင် အဖြစ်များသည့် ကလေးများအတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သော ဘေးအန္တရာယ်များစာရင်းကို ပြုလုပ်ပါ (ဥပမာ. ရေလုပ်ငန်း၊ စိုက်ပျိုးရေး သို့မဟုတ် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေး)။ ထို့အတူ ကလေးများ သို့မဟုတ် ငယ်ရွယ်သည့်အလုပ်သမားများကို ပုံမှန်အားဖြင့် ခိုင်းစေလေ့ရှိသည့် အလုပ်များစာရင်းကိုလည်း ပြုစုပါ။ ယင်းသည် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများအနေဖြင့် တရားဝင်အလုပ်လုပ်ခွင့်အသက်ရှိသော ကလေးများကြုံတွေ့နေရသည့် အခြေအနေများကို အကဲဖြတ်ရာတွင် အလုပ်ဆိုင်ရာစစ်ဆေးရန် စာရင်းတစ်ခုအနေဖြင့် အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ် သည်။

အဖွဲ့ ၅ : ကလေးလုပ်သားများအတွက် အထူးတလည် ထိခိုက်နိုင်ခြေရှိသော သမားရိုးကျမဟုတ်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းခွင်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာရာ၌ အလုပ်သမား စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးအရာရှိများအနေဖြင့် ကြီးစွာသော အတားအဆီးများကို တွေ့ကြုံကြရသည်။ အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း စသည်တို့အပါအဝင် ထိုအတားအဆီးများကို အလုပ်သမား စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး အရာရှိများ (စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့) ကျော်လွှားဆောင်ရွက်နိုင်မည့်အဆင့်များကို (ဥပမာအားဖြင့် ကလေး လုပ်သား စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးစနစ်) ဆွေးနွေးပြီး စာရင်းတစ်ခု ပြုလုပ်ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း ၆ : နောက်ဆက်တွဲ ဆောင်ရွက်ချက်များ

- အချိန်: (၂၀) မိနစ်
- ပစ္စည်းများ: အထောက်အကူပြုပေးဝေသည့်စာ (အောက်တွင်ကြည့်)
- လေ့ကျင့်ခန်း: အုပ်စုငယ်များခွဲ၍ အောက်ပါစာမျက်နှာတွင် ပေးထားသည့်မေးခွန်းများကို ဆွေးနွေးပါ။ သင်၏ အဖွဲ့မှ တစ်ဦးခြင်းဆွေးနွေးချက်များစုပေါင်းထားသည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို တင်ပြ ဆွေးနွေးမည့် သူတစ်ဦးကိုရွေးချယ်ပါ။ မျက်နှာစုံညီဆွေးနွေးပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း ၆ : အထောက်အကူပြုပေးဝေသည့်စာ

အဖွဲ့ငယ်များခွဲ၍ ဆွေးနွေးရန်ဖြစ်သည်။

- ၁. သင်ရိုးအတွင်း သင့်အနေဖြင့် သင်ကြားခဲ့သည်များကိုအခြေခံ၍ ကလေးလုပ်သားနှင့်ပတ်သက်ပြီး သင်၏ လုပ်ငန်း အတွင်း သင်ကိုယ်တိုင် ဆောင်ရွက်မည့် အချက် ၃ ခုမှ ၅ ခုကိုစာရင်းပြုစုပါ။ (ဥပမာအားဖြင့် သင်ရိုးအကြောင်းကို လုပ်ဖော်ကိုင်ဘက်များအားပြောပြခြင်း)
  - က.
  - ခ.
  - ဂ.
  - ဃ.
  - င.

- ၂. သင်ရိုးအတွင်း သင့်အနေဖြင့် သင်ကြားခဲ့သည်များကိုအခြေခံ၍ ကလေးလုပ်သားကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက် ပြီး သင်၏ရုံး သို့မဟုတ် ဌာနမှ သုံးသပ်လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းအသစ် ၃ ခုမှ ၅ ခုကို စာရင်းပြုစုပါ။
  - က.
  - ခ.
  - ဂ.
  - ဃ.
  - င.

- ၃. သင်ရိုးအတွင်း သင့်အနေဖြင့် သင်ကြားခဲ့သည်များကိုအခြေခံ၍ ကလေးလုပ်သားကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက် ပြီး သင်၏ အစိုးရမှ သုံးသပ်လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းအသစ် ၃ ခုမှ ၅ ခုကို စာရင်းပြုစုပါ။ သင့်အနေဖြင့် လိုအပ်သည်ဟု ယူဆပါက မူဝါဒများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို တိုးမြှင့်သတ်မှတ်ခြင်းကိုလည်း သေချာပါဝင်စေရန်ထည့်သွင်းပါ။
  - က.
  - ခ.
  - ဂ.
  - ဃ.
  - င.

သင်ရိုး အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပုံစံ

အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲမှ အကြောင်းအရာများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါအချက်များကို ဖြည့်စွက်ပါ။

မှတ်သားယူဆောင်သွားရန် - ဤသင်ရိုးနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်ကြိုက်သည့်အချက်များ

--

ပြောင်းလဲရန် - အသုံးဝင်သည်ဟု ကျွန်ုပ်မထင်သည့် အချက်များ

--

ကျွန်ုပ်သတိရနေမည့်အချက်များ - အဓိက သင်ယူခဲ့သည်များကို စာရင်းပြုစုပါ

--

ဖြည့်စွက်ရန် - ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန်အတွက် အကြံပြုချက်များ

--

အောက်ပါတို့ကို အဆင့်သတ်မှတ်ပြီး ဝေဖန်မှတ်ချက်ပေးပါ။

	အဆင့်သတ်မှတ်ခြင်း					ဝေဖန်အကြံပြုချက်များ
	(၁) ညံ့	(၂)	(၃)	(၄)	(၅) အကောင်းဆုံး	
သင်တန်းကာလအတိုင်းအတာ	1	2	3	4	5	
တင်ဆက်ပြသမှုများ	1	2	3	4	5	
လေ့ကျင့်ခန်းများ	1	2	3	4	5	
သင်ရိုးလမ်းညွှန်	1	2	3	4	5	
သင်တန်းပိုချသည့်နည်းစနစ်	1	2	3	4	5	
ဦးဆောင်ပံ့ပိုးကူညီမှု	1	2	3	4	5	
အလုံးစုံအဆင့်သတ်မှတ်မှု	1	2	3	4	5	

စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်အတွက် မေးခွန်းများ။

၁. လေ့ကျင့်ခန်းများသည် ရှင်းလင်းပြီး အသုံးဝင်ပါသလား?

၂. သင်ရိုးအတွင်း အခြားမည်သည့် အကြောင်းအရာများကိုလည်း လွှမ်းခြုံထည့်သွင်းသင့်ပါသလဲ?

၃. သင်ရိုးလမ်းညွှန်သည် ရှင်းလင်းပြီး၊ နားလည်လွယ်မှုနှင့် အချက်အလက်ပြည့်စုံမှု ရှိပါသလား?

၄. “လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်း” အပိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထားမှတ်ချက်များ ရှိပါသေးသလား?

၅. သင်တန်းသုံးပစ္စည်းများနှင့် သင်ရိုးအပေါ်တွင် သင့်ထံမှ နောက်ဆုံး ဝေဖန်ထောက်ပြစရာ သဘောထားမှတ်ချက်များ ရှိပါသေးသလား?

Fundamental Principles and Rights at Work
Branch (FUNDAMENTALS)

International Labour Organization
4 route des Morillons
CH-1211 Geneva 22 – Switzerland
Tel.: +41 (0) 22 799 61 11
Fax: +41 (0) 22 798 86 95

fundamentals@ilo.org

www.ilo.org/childlabour

 [@ILO_Childlabour](https://twitter.com/ILO_Childlabour)

ILO Yangon Office

No. 1 Kanbae (Thitsar) Road
Yankin Township
Yangon – Myanmar
Tel: +(951) 233 65 39
Fax: +(951) 233 65 82

yangon@ilo.org

www.ilo.org/yangon

ISBN 978-92-2-830840-2

9 789228 308402